

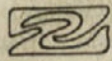

Upravništvo:

Kočevje štev. 58.

Uredništvo:

Kočevje štev. 18.

Radikal

Gospodarski, politični in kulturni organ.

Izhaja vsako drugo soboto zjutraj.

Naročnina:

za celo leto Din. 24.
sicer sorazmerno.

Inserate:

cela stran Din. 800,
sicer dogovorno.

Nova vlada.

Narodna Radikalna Stranka sestavila vlado. Minister za Slovenijo Dr. Niko Zupanić, dosedaj poverjenik Nar. Rad. Stranke v Ljubljani.

Beograd, dne 16. decembra.

Nova vlada, ki je položila nocoj prisego, je sestavljena tako-le:

Ministrski predsednik: **Nikola Pašić**,
izenačenje zakonov: **Marko Trifković**,
vere: **Ljuba Jovanović**,
promet: **dr. Velizar Janković**,
zunanje zadeve: **dr. Momčilo Ninčić**,
prosveta: **Miša Trifunović**,
pravosodje: **dr. Laza Marković**,
narodno zdravje: **dr. Slavko Miletić**,
javna dela: **Nikola Uzunović**,
agrarna reforma: **Krsta Miletić**,
pošte in brzojav: **Velja Vukičević**,
vojna: **general Petar Pešić**,
šume in rude: **dr. Milan Srskić**,
notranje zadeve: **Milorad Vujičić**,
socijalna politika: **dr. Milan Stojadinović**,
minister brez portfelja: **dr. Niko Zupanić**
(za Slovenijo),
minister brez portfelja: **dr. Gjivo Supilo** (za
Hrvatsko).

Portfelja ministrstva za trgovino in industrijo ter ministra za poljedelstvo nista oddana. Prvo ministrstvo bo upravljal minister pravde dr. Laza Marković, drugo pa minister agrarne reforme Krsta Miletić. Vsi ministri so radikalcji.

Minister dr. Niko Zupanić.

Dr. Niko Zupanić je bil rojen 1. decembra 1876. v Gribljah v Belokrajini. Na dunajski univerzi je bil promoviran za doktorja filozofije. Njegov specialni študij je bila arheologija. Kot vseučiliščnik je na Dunaju v družbi z dr. Dergancem leta 1901 pričel izdajati revijo „Jug“, prvi ki je z odločnostjo zastopal misel ujedinjenja ter obračal pozornost na naš Balkan. Že visokošolec je postal dr. Zupanić sotrudenik Ljubljanskega Zvona, zbornika Slov. Matice ter tudi beograjskih glasil. Leta 1907 se je z Dunaja preselil v Beograd, kjer je postal asistent tamošnjega muzeja z arheološkimi in etnografskimi študijami. Po izbruhu svetovne vojne je dr. Zupanić šel v emigracijo ter je postal leta 1915 član Jugoslovanskega odbora. Bil je v Rimu, v Parizu, v Londonu in v Ameriki ter se udeleževal nacionalne propagande. V Ameriki

je objavil članek „Slovenija vzdigni se“, ki je dal povod za njegovo vojaško sodno preganjanje v Avstriji radi veleizdaje. Dr. Niko Zupanić je bil med vojno referent g. Pašića o slovenskih razmerah.

V emigraciji je minister Zupanić mnogo dopisoval v angleške in francoske liste. Po prevratu je bil v Parizu ekspert naše mirovne delegacije. Leta 1919. je izdal v Parizu krasno knjigo „Ave Illyria“.

Po povratku v domovino je bil dr. Zupanić imenovan za ravnatelja etnografskega oddelka v dež. muzeju v Ljubljani. Tu je vžil tudi agende poverjenika Narodne Radikalne Stranke SHS. Pozornost javnosti je vzbudil s svojimi ostrimi protiklerikalnimi in protiseparatističnimi članki.

Minister dr. Zupanić je bil ponovno tudi v Kočevju, kjer ima v tamošnjih radikalnih krogih dobre prijatelje.

K položaju.

Kočevje, dne 26. dec. 1922.

Kocka je padla. Vodstvo naše države je prevzela Narodna Radikalna Stranka sama, ki je iz svoje srede po izkušenem svojem voditelju Nikoli Pašiću stvorila vlado iz svojih vrst. Tako je zopet prešlo vodstvo države v roke stranke, ki je odlično vodila malo Srbije in stvorila iz male Srbije večjo in končno tudi to državo.

To je pot naravnega razvoja. Ko se je končala vojna, so se v prečanskih krajih pojavile različne stranke in strančice, organizirane na podlagi verske ali lokalne ali historične lokalne državne ali socijalne ideje. Enotne ideje za celo državo ni bilo. V tem kaosu se je združilo več strank iz Srbije, Slovenije, Hrvatske in Vojvodine pod skupno firmo demokratske stranke. Kazalo je, da se bo morda iz teh vrst razvila izrazita, idejno in organizatorno močna vsedrjavna stranka. Radikali sami, ki so med tem razširili svoje organizacije do mej Slovenije in Jadranskega morja, so to gibanje podprli z vsemi močmi ter gledali zlasti na to, da bi se program tega gibanja ujema z njihovim, da bi se tako v ugodnem trenutku morda obe stranki zedinili v eno mogočno vsedrjavno falango, ki bi uredila novo proširjeno domovino ter jo postavila med merodajne države Evrope. In v tej predpostavki so se vršile volitve v konstituanto dne 28. novembra 1920, ki so prinesle demokratom nad pričakovanje lep vspeh

in ji dale, dasi je bila njih stranka po številu mandatov za Radikalno, najvažnejše rešote v vodstvu državnih poslov.

Prišedši v vlado, pa so demokratje vse patrijote grdo razočarali. Opazovalo se je, da njih mandatarji ne poznajo državljanov, ampak le svoje pristaše, ne interesov države, ampak le interese svoje partije, ki jim stoje visoko nad državnimi. V vlado so prišli na podlagi delovnega programa z radikali, kateremu so sami dali bistveno vsebino ter se zavezali po tem programu donesti ustavo in iz nje izvirajoče upravne, finančne in sodne zakone. Za hrptom svojih zaveznikov radikalov pa so se jeli pogajati proti bistvenim točkam tega programa in te pogodbe v očitni nameri, da bi radikale izigrali in blamirali. Mesto tega so se pa sami tako med seboj razcepili, da o enotnem klubu 90 glasov, ki je bil predpogoj gornje pogodbe, ni moglo biti več govora. Da so z močjo, ki so jim dali v roke radikali, preganjali iste radikale in jim škodovali kjerkoli so mogli, da so izpraznili s „popravljanjem“ valute vse državne blagajne zlatih kron in dolarjev, so itak znane činjenice. Čuditi se je le bilo radikalom, da jim je tako pozno pošla potrpežljivost, ki je šla očitno do skrajnih mej; končno so le storili odločen korak z izjavo, da gredo rajši v opozicijo kot pa še enkrat v vlado s takimi ljudmi. Ker ni bila nobena stranka zmožna sestaviti vlado brez radikalov, a nobena tako močna in enotna kot radikalna, ni kroni preostalo drugega kot pristati na predlog radikalov, da se razpusti zbornica, razpišejo nove volitve in volitvena vlada poveri najmočnejši skupini v parlamentu, radikalom. In tako je prišlo preje do tega, kar je okrajna konferenca dne 10. t. m. v Kočevju zahtevala od radikalov: da naj stranka, ki je to državo vstvarila, sama podvzame vse korake, da jo, ako treba, tudi sama uredi.

Ako pregledamo pa partijski šumi naše države danes, moramo reči, da je edino radikalna stranka ona, ki tvori upravičene nade vseh patrijotov. Demokratska je onemogla in se računi, da ne bo imela v prihodnjem parlamentu niti 30 glasov; klerikalci in muslimani so verskolokalne stranke, socijalne stranke vseh različnih smernic ne predstavljajo nobenega resnega faktorja več, istotako kakor tudi zemljeradničke ne. V prihodnji parlament pride kot jaka vsedrjavna stranka očitno le radikalna, žnjo pa dve, tri močnejše grupe do 1/4 nje, pokrajinske stranke (Korošec, Ra

dič, Spaho) in ostanek demokratov poleg nekaj ostalih drobcev (socijalisti, zemljoradniki, republikanci itd.) V tem kaosu pa kaže edino Narodna Radikalna Stranka pravilno pozitivno pot k delu in napredku. S.

Izgledi volitev v Sloveniji.

Iz dejstva, da tvorijo volilno vlado tudi odkriti pristaši Stojana Protiča, zaključujejo zagovorniki nedeljive avtonomne Slovenije, da se je med obema kriloma sklenil kompromis v tem smislu, da naj se, primerno izidom volitev, da Sloveniji in Hrvatski nekaka avtonomija. Avtonomijo Slovenije in Hrvatske smatrajo ti politični krogi za gotovo stvar. Posrečilo se jim je to sugerirati tudi volilnim masam; volilni boj v Sloveniji bo stal vsled tega pod parolo avtonomije Slovenije. To razpoloženje in ti izgledi so baš v zadnjem času silno pojačali ugled SLS; ljudje že vidijo v duhu klerikalce kot gospodarje Slovenije in vse omahljivo in prožno hvali danes gospoda Korošca in njegovo stranko, ki pri današnjem razpoloženju, ki se pa seveda še ni ustalilo in je še dostopno vplivom in izpremembami, računi lahko na 60% odanih glasov. Od 25 pokrajinskih poslancev v Sloveniji jih ima gospod Korošec danes 15 že takorekoč v žepu. Za ljubljanski mandat ima ključ v rokah JDS, da si je to po moči tretja politična skupina v mestu; niti klerikalokomunisti (3900 glasov) niti Zajednica (2900 glasov) ga ne morejo brez pomoči JDS (1800 glasov) dobiti v roke. Vsled tega je verjetno, da se bo naredil kompromis v korist četrti novi osebi ali stranki med Zajednico in JDS; za Ljubljano bi bilo najboljšje, da bi bil to radikalec. V pokrajinskem ljubljanskem volilnem okrožju utegnejo dobiti Samostojni dva mandata, v mariborskem enega; ta stranka bi prišla torej v novi parlament s tremi mandati. Tako v kranjskem kot v mariborskem volilnem okrožju utegne prodreti JDS s po enim mandatom; definitivno je za to stranko izgubljen le ljubljanski mandat. Računi se, da bo v ljubljanskem pokrajinskem okrožju dobila tudi Narodna Radikalna Stranka en mandat in istotako ob primerni agitaciji v mariborskem; vendar je razpoloženje v ljubljanskem okrožju ugodnejše. Odvisno je to od oseb, ki bodo nosilci kandidatnih listin in pa od načina agitacije. Ako bi se kompromisnim potom prepustil radikalom še ljubljanski mandat, bi imela ta stranka tri mandate v Sloveniji, kar bi bilo za Slovenijo neprecenljive vrednosti. Da bo namreč izšla Nar. Rad. Stranka iz volilnega boja v državi relativno najmočnejša, ni prav nobenega dvoma; vprašanje je le še, če ne dob. absolutne večine. V obeh slučajih ji ostane ključ državne moči v rokah; v prvem ob pritegnitvi ene ali po potrebi dveh manjših skupin v vlado, glavna in odločujoča moč pa bo le NRS. Na Štajerskem utegnejo dobiti še socijalni demokratje in Nemci po en mandat; enako tudi komunisti v vsakem okrožju po enega.

Tako približno stoje šanse volilnega izida v Sloveniji; kot sigurno se lahko smatra, da dobe klerikalci absolutno večino mandatov in glasov. Od taktike in uvidenosti drugih skupin je odvisno, ali se bo izročila Slovenija v absolutno vlado klerikalcem ali ne; ako dobe radikali tri mandate, je smatrati absolutno klerikalno vlado za izključeno.

Že ta kratek pregled kaže, da bo Slovenija v prihodnjem parlamentu zastopana v ogromni večini le po lokalnih strankah, ki morajo že vsled tega igrati ali podrejeno ali

sploh nobeno vlogo. Med lokalne pride najbrže tudi sedaj mogočna in vsedrjavna demokratska stranka. Vsled tega se je bati, da bo Slovenija v prihodnjem parlamentu potisnjena v ozadje. Nujno potreben in za Slovenijo nad vse koristen korektiv leži torej le v Narodni Radikalni Stranki. S.

Pismo iz Djevdjelije.

Djevdjelija, 29. septembra 1922.

Djevdjelija je najjužnije mesto naše otadžbine na železničkoj pruzi Skoplje-Solun prema Grčkoj.

I za vreme rata 1912 i 1913 g. Djevdjelija je, nalazeći se u ratnoj zoni, stradala, ali u svetskom ratu ona je sasvim propala. Mnogo se stradala i mnogo je zgrada izgorelo od vatre, ali ih je mnogo više porušeno artiljerijom. Djevdjelija je direktno bila vatrena zona 1916—1918. Baš u sredini ove varošice bili su topovski zakloni nemački i bugarski, a i danas stoje zakloni od aeroplana, po dva i više metara debeli, sagradjeni od kamena i cementa. Kad se udje u Djevdjeliju vidi se samo pustoš. Ni jedna se nova zgrada ne podiže, niti se stare opravljaju. Mnogo je stanovništvo raseljeno iz Djevdjelije.

Djevdjelija je poznata naročito po tome, što su se u njoj odavna gajile svilenе bube, rade čega je veliki deo njenog polja zasaden dudovima, čije se lišće sa grančicama (lastarima) bere i daje svilenim bubama kao hrana. I danas je ovo zanimanje glavno ovamošnjem življu. Ovde su pre 1912 godine postojale naročite fabrike za gojenje ovih buba, kao i za odmotavanje svilenih konaca sa njih. Danas je država obratila veliku pažnju na gajenje svilenih buba i proizvodnju dobrog semena za njih. Ovaj kraj nekada je bio poznat i za svoga vinogradarstva, ali je vinograde i ovde uništila filoksera, te se grozdje donosi iz Dojrana i Valandova. Usled toga što je na jugu, ovde je leto jako toplo, te uspevaju narovi, smokve, limunovi, bodemi i drugo voće koje sever, nije ne uspeva.

Ovde, kao i svuda pored Vardara vlada malarija, koju raznose komarci zvani „papačiči“.

Ovde ima gimnazija i finansijska uprava, sresko načelstvo i carinarnica. Stanovništvo je srpsko u većini. M. A.

Politični pregled.

Svetovna politika

se suče še vedno krog lozanske in predstoječe bruseljske konference. Glede morskih ožin južno in severno od Carigrada se bo najbrže v kratkem sklenil sporazum s Turško, ki bo v glavnem priznaval turško nadoblast, toda garantiral prost prevoz za vse trgovske ladje sveta. Na bruseljski konferenci, ki se sestane meseca januarja, se bo temeljito premorila gospodarska in plačilna zmožnost Nemčije ter se bo končnoveljavno določilo, kaj in koliko ima Nemčija iz naslova povračila po njej provzročene vojne škode letno odplačevati. Reparacijska komisija je baš te dni ugotovila, da Nemčija za l. 1922 svojih obveznosti ni izpolnila, zlasti nasproti Franciji ne. Obstojna resen načrt, da se Francija iz Nemčije sama naplača s tem, da vzame realne zastave, to je zaposede del nemških dežel ter se z njihovimi dohodki naplačuje. Nemčija se zaenkrat ne bo mogla protiviti, pač pa se bo še bolj naslonila na Rusije ter gledala, da jo pridobi popolnoma za se in da v doglednem času vdarita obe po ostali Evropi. Baš to vprašanje tvori najnevarnejšo točko evropskega miru in ravnotežja.

Rusija je zopet postala živahen predmet evropske politike; ni dvoma, da so se sovjetski oblastniki ustalili in vtrdili v Rusiji tako, da je njih usoda obenem tudi usoda Rusije. Prejšnje zvezne rusko-sovjetske republike se čimdaljebolj

priklopujejo Moskvi, ki postaja tako vedno bolj in bolj stara matuška Moskva Rusije v akoro carističnem obsegu, z izjemo baltskih držav seveda, vstevši Poljsko in Finsko. Ruski konjeniki stoje že na Pamirju ter gledajo v Indijs, enako tudi na obalah Tihega oceana; zvezu Rusije s prednjo-azijskimi državami in plemeni so pa itak notorične. Ko se Rusija končnoveljavno utrdi v Orijentu, je pričakovati, da se obrne na okcident in takrat se bo odločilo tudi vprašanje, če bodo male in neznatne baltske države zamogle tvoriti Veliki Rusiji stalno oviro. V Italiji vlada še vedno Musolini in sicer precej absolutno in teroristično. Zakoni takorekoč ne eksistirajo, o demokraciji in parlamentarizmu pa v današnji Italiji ni niti govora.

Mala antanta

se sprema, da dobi skupno pristanišče v Solunu; tudi Grška bi rada stopila v ta krog. Madžarsko iridentsko gibanje se bo najbrže odločno zatrla; Nemški Avstriji se je dovolil kredit. Predsednik poljske republike Narutowicz, ki je bil 9. t. m. izvoljen, a 16. zavratno ustreljen, je dobil naslednika v kandidatu levice in narodnih manjšin Wojciechovskem; politična smer ostane tudi na zunaj ista.

V naši

notranji politiki

so vse stranke razun radikalne idejno in programatično iz lastnih notranjih vzrokov in slabosti postale za nadaljno parlamentarno delo nesposobne; vsled tega ni preostalo drugega kot poveriti volilno vlado radikalni stranki in razpustiti parlament. Zeno z razpustom parlamenta je določila nova vlada volitve na 18. marca 1923. Razmere v partijskem našem gozdu so take, da je računati z množico lokalnih strank, na katerih nivó bo padla najbrže tudi sedanja demokratska stranka. V tem morju lokalnih in malih strank bo stala le Narodna Radikalna Stranka kot vsedrjavna, velika in močna, brez dvoma najmočnejša stranka, ki ji ostane krmilo države takorekoč avtomatično v rokah. S tem dejstvom morajo računati danes vsi realni politiki, pa tudi — volilci, ako žele, da bodo njih kraji in interesi zastopani v vodstvu države na prvem mestu, po prvovrstni, merodajni, a ne po kakšni brezpomembni obskurni stranki.

Naša

zunanja politika

se kreče v krogih in idejah Male antante, posebni lastni interesi pa v mejah mirovnih pogodb. Največ brige nam zadaje razmejitev z Italije, ki z vso silo sili na balkanski polotok in ne mara izpeljati niti podpisanih pogodb. Čas je tu najboljši naš zaveznik in uvideti bo morala tudi Italija, da ima vsaka stvar — svoje meje.

Tedenske vesti.

Veselo in srečno novo leto 1923 želi vsem svojim prijateljem in čitalcem uredništvo in uprava „Radikal“.

Sretan Božič našoj braći pravoslavne vere želi

uredništvo i uprava „Radikal“.

P. t. prejemalce našega lista prosimo, da naročnino čimpreje vplačajo. Cena do konca leta 24 Din. Povišek velja od 1. julija t. l. dalje. One, ki so list prejemale, pa šele letos vrnila, opozarjamo, da smo novembra lanskega leta opozorili, da smatramo one, ki tretje številke ne vrnejo, za naročnike. Naročnina torej znaša: od oktobra do decembra 1921 5 Din, od 1. januarja do 30. junija 1922 7-50 Din, od 1. julija do konca t. l. 12 Din. Zadoštuje naslov: „Radikal“, Kočevje.

Odlikovana sta bila z redom Karadjordjeve zvezde IV. razreda ob priliki razpusta parlamenta oba bivša slovenska ministra gospoda Dr. Gregor Žerjav in Ivan Pucelj. In to za zasluge, ki sta si pridobila za sprejetje ustave. Sedaj ko sta oba gospoda zopet navadna državljana, lahko mirne vesti ugotovimo, da sta bila oba odlikovana jako marljiva delavca v parlamentu, zlasti Dr. Žerjav, ki kot znano že več let težko boleha, a je cele noči delal na načrtih novih zakonov. Ni bilo važnejšega predloga v parlamentu, ki bi si ga ne bil ogledal Dr. Žerjav in mu vtisnil svojih primedb. Tudi kot minister je bil mož na mestu. Bilo bi mu pa sigurno

še v večji ugled, ako bi bil povdarjal bolj državnega funkcionarja kot pa strankarja. Naše naziranje je, da čim kdo postane državni funkcionar, čeprav po zaslugi kake stranke, mora biti le državni funkcionar in ne več strankar. Gospod Pucelj si je pridobil največ zaslug a tem, da je svoje samostojne kmete, v katerih je prevladovalo pred volitvami precej boljševisko razpoloženje, pripeljal lepo v vlado, kjer so obavili za državo važno delo. Edino gospodu Pucelju, ki je obdarjen z lepo porcijo naravne inteligence ter ima jako lep nastop, se imajo kmetijci zahvaliti, da pripeljejo v prihodnji parlament še dva, tri svoje poslance. Polomili so ga pa naši kmetijci z zvezo Slovenije z morjem; proti zadani moški besedi in le iz osebnih nagibov so sforcirali v parlamentu, izrabljajoč nepoznanje razmer, progo Kočevje-Vrbovsko, ki jo še sami niso nikdar preje videli in ki še do danes ni preiskana, ter so tako desegli, da se ni začelo takoj z gradnjo že iztrasirane najkrajše in gospodarsko rentabilne proge Kočevje-Brod Moravice. Ako kje, se je pokazalo baš v tem vprašanju, kakšno škodo lahko narodu napravijo neinteligentni ali neizobraženi poslanci. Ako se ne angažira za vprašanje zveze Slovenije z morjem radikalna stranka, da popravi, kar so kmetijci zavozili, bo še prihodnja slovenska generacija morala izvažati in uvažati čez Italijo. V opravičilo našim kmetijcem ni, da so za sforcirano svojo progo pridobili naknadno izjavo nekega visokega uradnika v Sloveniji, ker je javnost čitala med vsticami te izjave le senilno častihlepje in strah za stolček.

Dr. Šusteršič se je povrnil v domovino ter misli nastopiti pri prihodnjih volitvah. Kakih 10% glasov zna klerikalcem Koroščevega kova odnesti. Pravijo, da misli tudi Dr. Gosar sestaviti lastno klerikalno-boljševiško listo. Klerikalnih vrst ne bo zbraljal s tem nad 5%. Vendar bi pa večje število klerikalnih kandidatnih list znalo klerikalce toliko oslabiti, da bi Koroščevi ljudje ne dosegli več 50% oddanih glasov.

Inteligenco vabijo v svoje vrste naši Samostojneži. Očividno na tlako. Popreje so namreč odriivali zlasti akademično izobraženo inteligenco, boječ se nevarne konkurence za mandate. V vodstvu stranke sede, kot znano, v ogromni večini kramarji in birtje z dežele, odločilno besedo pa ima par agitatorjev precej demagoških alir. Ker so pa s tem vodstvom prišli na pša, uvidevajo lastno preje tako napihnjeno domišljavost ter bi radi — svetovalcev in delavcev. Ko bi se podignili, bi jih pa zopet odrinili, se razume. Dokler bodo imeli glavno besedo v stranki ljudje, ki jim je naslov „doktor“ enakovreden psovski — morda iz motivov zavisti — tako dolgo dvomimo, da se bo kdo tej stranki udinjal, ki je tudi sicer svojo vlogo — doigrala. Pa prav po lastni krivdi. Kakšne prilike nastajajo v državi, ki jo vodijo neuki ljudje, pa vidimo na žalost v naši sosedni Bolgariji.

Skupščinske volilne imenike naj si ogledajo vsi naši somišljeniki pri občinskih uradih ter kontrolirajo, če so naši ljudje vpisani. Čas za reklamacijo je le še do 6. januarja 1923. Kdor ni ali ne bo vpisan, ne bo volil. Naj torej nemudoma zahtevajo vpis še ev. nevpisanih naših ljudi ali pa se obrnejo do Okrajnega Tajništva NRS Kočevje št. 58.

Velike župane namerava imenovati vlada še ta mesec, ker tako predvideva ustava. Nas seveda v prvi vrsti zanima, kdo bo najvišji funkcionar v Ljubljani ali v Mariboru. Časopisi so prinesli vesti, da je za mariborsko oblast imenovan Dr. Ivan Sajovic, predsednik Okrajnega odbora NRS in posestnik v Kočevju. Zopet drugi so pisali, da je ta vest izmišljena, tretji da Dr. Sajovic nima potrebne kvalifikacije, četrti, da je 27. t. m. nastopil Ivan Hribar v Beogradu proti temu imenovanju itd. Da se donese jasnost, smo se informirali na kompetentnem mestu ter doznali, da je Dr. Sajovic kvalificiran za to mesto, ker je diplomiran pravnik in izkazuje nad 10 let javnega dela, da je bil določen za to mesto še pred Božičem, da pa je isto odklonil z željo, naj zasede mesto velikega župana v Mariboru zmožen, inteligenten in energičen strokovni uradnik in ne politik. To je resnica, vse drugo so pa prazne kombinacije in boj z mlino na veter. Isto željo je gospod Dr. Sajovic na kompetentnem mestu izrazil glede zasedbe mesta velikega župana v Ljubljani. Priznati moramo, da je izbira težka, kakor tudi to, da pri tem naša stranka ne gleda, da bo zbrani njen pristaš, pač pa na to, da bo z mo-

žen, sposoben in pravičen uradnik vsem državljanom nasproti ter da bo poverjeno mu mesto tudi primerno reprezentiral.

250 ljudi je vzel v državno službo 48 ur pred svojim odhodom iz ministrske službe neki demokrati minister. Seveda same demokrate. Ker ni kritja, bo te nastavljenice nova vlada morala takoj odpustiti.

Lovski ples priredi dne 5. januarja 1923 v prostorih hotela Mesto Trst Odbor za pokončevanje roparic v Kočevju. Svira godba dravske divizije. Te dni se razpošljejo vabila.

Cesar Janez se glasom časnikarskih poročil mudi v Beogradu, kjer baje postavlja in meče slovenske velike župane kot otroci svoje vojake. In o teh svojih dejanjih pusti pridno telefonirati v Slovenijo, da bi se videlo, da je on še mož, ki nekaj premore. Smo skromnega mnenja, da naj bi bil Janez v Sloveniji pri razširjenju radikalne stranke pokazal svoje zmožnosti, kjer je s svojo sicer oprostljivo starinsko nezmožnostjo in slavoheplejem za častnimi diplomami temeljito oviral normalni razvoj radikalne stranke.

Sedaj hoče privleči v stranko stare firme, ki sicer izkazujejo nekaj vsaj navideznih aktiv, o katerih je pa vprašanje, če jih pasiva visoko ne presega. Cesar Janez, čigar pogled motijo seveda častljiva leta in pa apetit, ki ni v skladu z močjo želodca, pa še vedno misli, da je intrigantska kabinetna politika najboljši pogoj vspeha kot je bilo to pred 40 leti, in da je le tisti dober prijatelj, ki feze v gotov del telesa. Janez se seveda temeljito moti in čas bo preskrbel, da bo to zmoto tudi temeljito uvidel.

Gospodarstvo.

Enotirna glavna železnica od Kočevja preko Broda-Moravice do proge Zagreb-Reka.

(Nadaljevanje.)

Dalje železnica skozi Karavanke in Ture, $R = 250$ m, največji vapon 25% in osni pritisk 14.500 kg. Z ozirom na težnjo, da se zviša vozna brzina ter osni pritisk, smo za novo železnico izbrali kot najmanjši radij na prosti progji 300 m, pač pa pridržali največji vapon 25% za to, da se zmanjšajo pri gorski železnici že sami ob sebi visoki stavbeni stroški. Naj omenimo še progo Ljubljana-Kočevje, ki ima vspona 20% in $R = 200$ m. Lahko gornjo zgradbo te proge bi bilo treba zamenjati z gornjo zgradbo glavne železnice in po razmerju naraščajočega prometa bi bilo treba izvesti še nekaj ne posebno važnih izboljšanj. Na novi progji železnih mostov sploh ne bi bilo, ampak le zidani in oporniki iz betona, tako da so potem dani ugodni predpogoji za svoj čas zahtevano zvišanje osnega pritiska na 17.000 kg.

Prej omenjeni najvišji vspon 25% se ima uporabiti samo pri obeh po 13,5 km dolgih rampah ob obeh straneh Kulpe, ta vapon pa se zmanjša v lahkih in daljših predorih kakor je razvideti iz podolžnega profila. Poleg obeh teh rampah oziroma njihovih progah je pa iz podolžnega profila še razvidna vodoravna ali malo nagnjena proga po visoki planoti na slovenski strani ter rampa s vaponom $11-12\%$, ki vodi iz kočevske doline na to visoko planoto.

Največje razdalje umikalšč in vodnih postaj so tako določene, da ima nova železnica isto prevozno zmožnost kakor proga Zagreb-Rijeka, ako to opremimo s bločnimi znamenji. Kakor znano je ta železnica v prometu pred vojsko vsako leto odpravila v eni smeri 152.000 vagonov. Iz tega vidika se torej vapon 25% ne more označiti kot nedopusten. Iz stališča stavbnega gospodarstva je bil neizogiben. Promet bi se imel vršiti s stroji serije 80, ki dobijo od Broda na Kulpi eno potiskajočo lokomotivo za rampo z 25% vspona. Ta rampa je v primeri s 36,1 km dolge rampo od Rijeke do Liča tako kratka, namreč le nekoliko več nego eno tretjino rampe Rijeke-Lič, da znatno ne more vplivati niti na prevozno zmožnost, niti na čas, niti na porabo premoga. Pridenimo tu še, da ima tudi Semering-železnica dolgo rampo s tem vaponom in še celo radijem 200 m in — kakor znano — ima zelo veliko uporabljavana Arlberg-železnica znatne rampe s 26 in 31% .

Dolžine postaj nove železnice so odmerjene

prav izobiljno ter so enake najdaljšim postajam proge Zagreb-Rijeka.

Da so razmere v postaji Brod Moravice, koder se nova železnica strne s staro progo, zelo ugodne, da gredo vlaki gladko tako v smeri proti Ogulinu kakor proti Reki skozi omenjeno postajo, je razvidno iz opisa te postaje. Kakšen povprečni prerez železnice smo izvolili je razvidno iz karakterističnega povprečnega profila.

Naj ne pozabimo omeniti, da gre nova železnica preko pokrajim z bogatimi vodnimi močmi, kar daje upravičeno upanje na svoječasen električen pogon.

Popis proge. Točka O za kilometersko štetje nove proge leži v osi postajnega poslopja postaje Kočevje. Proga zapusti postajo v loku 250 m. Nato leži niveleta do km 2,7 vodoravno in v nasipu, ki gre v velikem loku okrog mesta Kočevje. Ta nasip, ki se ima po večini nasuti iz kamnja, vodi preko poplavišča reke Rinže. Vsa pota, preko katerih gre železnica, so izpeljana pod nasipom. Pri km 2 premosti Rinžo viadukt iz treh zidanih obokov, skozi katerega bo mogoče voziti tudi vsem onim, ki obdelujejo tamošnja polja. Kmalu na to križa proga okrajno cesto, ki gre pod nasipom skozi obokan prelaz. Pri km 2,5 premosti proga zemeljsko usedlino, po kateri ob povodnji teče Rinža, z velikim obokom, katerega odprtina je tolika, da morejo tok voziti tudi še poljedelski vozovi na bližnje travnike; in če bi se kedaj napravil kanal, ki naj odvaja vodo Rinže ob povodnji, bi se tudi ta mogel izpeljati pod tem obokom.

Prej omenjenjeni nasip seže od km 0,0 do km $26\frac{2}{7}$, koder zadene ob pobočje t. zv. Fridrihšteinevega gozda. Iz tamošnjih plasti apnenca je mogoče dobiti potrebno kamenje za ta nasip. Proga gre od tu dalje ob pobočju imenovanega hriba se vzdigajoč do sedla, koder doseže iz Kočevja prihajajoča okrajna cesta planoto pri Štalcarjih. Najprej gre železnica nad cesto, ker pa se ta strmo dviga, kmalo pod njo ter pod imenovanim sedlom v 686 m dolgem predoru na drugo stran hriba.

Pobočja Fridrihšteinevega gozda pa tudi sedlo in planota pri Štalcarjih sestojijo iz čvrstega kraškega apnenca. Pota, katera prekriza železnica, so gozdna pota ne velikega pomena za promet, pa so izpeljana kolikor le mogoče pod ali nad železnico ne da bi se dotikala železniških tračnic. Nekaj križišč (železnice in potov) ima v načrtu še isto višino, toda pri političnem obhodu bo treba delati na to, da se odstranijo. Pri km 6,4 gre pod železnico okrajna cesta, skoro na to pa je postajališče Livold. Predor pri km 8 je kakor vsi sledeči enotiren. Pri zidanju tega predora ni pričakovati nobenih težav. Pri izhodu iz predora doseže proga visoko planoto, ki ima nešteto kraških dolin; po tej planoti gre proga skoraj vseskoz vodoravno do roba pri Kaptolu. Kar železnica v tem odseku križa poljskih potov in okrajno cesto, gredo deloma skozi zidane prelaze pod progo, deloma nad njo po obokanih cestnih mostovih. Železne konstrukcije smo pri tej železnici načeloma opustili; koder ni mogoče en sam obok, uporabljamo podpornika iz betona. Na tej planoti vodijo posamezna manj važna poljska pota v višini tračnic preko proge, zato bo treba pri političnem obhodu delovati v vsakem posameznem slučaju na to, da se križišča v isti višini ležeča odpravijo. V nadaljnem poteku je trasa proge tako izpeljana, da dosežemo rob visoke planote s kolikor mogoče nizko lego tračnic, da na ta način okrajšamo naslednji odsek železnice, ki vodi ob pobočju gore h Kulpi. Temu namenu služi predor, ki predere rob visoke planote pri km $14\frac{2}{7}$ in je 450 m dolg. Ko zapusti železnica ta predor, se pokaže povsem drugačna pokrajina. Za tem predorom, ki gre še skozi apnenec, sledijo h Kulpi nagnjena pobočja mehkejšega kamnja (peščeneec in škrljavec), preko katerih se vlečejo premnogi povprečni jarki ter so poraščena z bujnimi listnatimi gozdovi. Niveleta leži v največjem vsponom 25% , zmanjšano za odpor radija po formuli $1000/1,5r$ in še bolj omiljeno v dolgih predorih.

Omenjeni povprečni jarki dajejo povsod za načrt večjega števila manjših prelazov. Gozdna in poljska pota, preko katerih gre železnica, se bodo izpeljala deloma pod, deloma nad progo. Pri km 15,7 je treba zidati viadukt, da premostimo povprečno dolino, temu sledi krajši predor, ki bo bržčas zopet v apnencu. Na to sta še dva viadukta in 266 m dolg predor, skoraj gotovo v apnencu, in potem prispe železnica v postajo Banjaloka, ki leži v padcu $2,5\%$.

Z ozirom na različne povprečne jarke, ki se vlečejo po padajočem svetu, nastane tu precejšnja izravnava materiala in zemeljske plasti. Te obstojijo iz škrljeveca, ki je na površju preperel. Precej kopanja in utrjevanja zemlje bo treba tudi pri napravi 1 km dolge vozne ceste. Da se zveže postaja z vasjo Vimol, ki leži v isti višini, nameravamo vsopredno cesto. Ta kraj vsled naprave železnice ne bo oškodovan, ampak ga obide nasip, pod katerim bodo peljala poljska pota. Od tu pa do km 19.9 gre trasa zopet v trdem apnencu in sicer ob strm padajočem pobočju iz apnenca, katero krijejo deloma travniki deloma gozdovi. Med km 19.1 in 21.5 so bolj mehke plasti z njivami pokrite, pa tudi več malih studencev se pojavlja in poprečnih jarkov, zaradi katerih bo treba napraviti več prelazov v nasipu železniške proge. Pri km 8.8 je omeniti mal predor (Nasentunnel) 150 m dolg, pri 19.7/8 km pa skalnata kotanja ali draga, preko katere vodi zidan viadukt. Pri kraju Delač, km 20.3 prispe železnica v prej imenovano rodovitno ozemlje. Kar je tukaj poljskih potov, jih bomo izpeljali ali skozi prelaze ali pa preko zidanih mostov. Pota so pa zelo strma in se more po njih voziti samo z lahkimi vozovi. Med km 21.2 in 21.8 je 514 m dolg predor skozi apneni gorski hrbet, na katerem stoji kapelica Sv. Miklavža, na to premosti visok nasip iz kamena jarek, takoj na to pa je spet apneni gorski hrbet, skozi katerega vodi 118 m dolg predor, nakar pride proga na travnike in polja. Sledeča postaja Krkovo je spet na apnencu. Ta postaja stoji blizu vasi, ki se nahajajo vzdolž okrajne ceste. Pod postajo vodi skozi prelaz poljska pot, da se olajša obdelovanje tam na okrog ležečih njiv. Ko zapusti proga postajo vodi dalje pod okrajno cesto in se obrne proti strmemu pobočju pri vasi Tišempolje, ki je poraščeno večinoma s slabim gozdom in grmovjem. Na tej proggi se vedno menjavajo kratki predori in mostovi preko jarkov

do glavnega predora na slovenski strani, to je 1430 m dolgi v loku s polmerom 400 m ukrivljeni predor pri Planini, ki vodi skozi trdi apnenc, prav tako kakor prejšnji predori. Zidanje vseh teh kratkih predorov bo stalo razmerno malo, ker je na razpolago tudi električni tok za vrtanje ter skoraj gotovo predorov ne bo treba obzidavati in iz njih odvajati vode. Pri km 26.8 (konec predora pri Planini) pride železnica v mehkejšo plasti peščenca, ki je na površini preperel in ima po nekodi plasti ilovice. Proga je tu že prav blizu dna doline Kulpe in jo od nje loči le samo ozek goraki hrbet. Kar se je izkopalo prsti in kamena pri zidanju predora pri Planini, se tu vse porabi za napravo velikega nasipa. Malo prej omenjeni ozki gorski hrbet prereže proga v polkrogu s premerom 300 m, tu izkopani material pa se porabi za nasip, ki ga treba brezpogojno napraviti pred postajo Brod na Kupi, in za katerega treba uporabiti nekaj njiv in travnikov tega kraja. V ta nasip se uporabi še tudi preostanek materiala dobljenega pri zidanju postaje; ta material je na površini preperel peščenec. V globokejših plasteh bomo zadeli bržčas ob skalovje. Premikanje zemeljskih plasti je na postaji radi prerezanih gorskih reber dokaj znatno. Tek predno se razširi železniški nasip v prostor za postajo bo omogočil zidan prelaz pod nasipom promet z vozovi prav do postaje. Ko proga zapusti postajo, gre preko okrajne ceste, katero se bo dalo dobro izpeljati pod nasipom, potem pa dospje na polja v dnu doline pri kraju Pirče. Da se po možnosti obvarujejo polja, bo nasip kolikor mogoče kratek, blizu Kulpe pa preide v nizek zidan viadukt, kateri tudi olajšuje obdelovanje

polja. Viadukt je zidan normalno, oboki merijo v odprtini po 16 m, samo oboka preko obeh strug reke imata po 22 m. Ko je proga dosegla reko, je tudi dosegla deželno mejo med Slovenijo in Hrvatsko. Ko stopi železnica na hrvatska tla, vodi še nekaj časa po viaduktu, da se preveč ne oškodujejo polja, ter blizu postajališča Zamost zopet prične voziti po nasipu.

Pri km 29.7 je cesta z Broda na Kupi proti Lokvicam izpeljana pod nasipom ter dospje do 200 m dolgega postajališča Zamost. Proga vodi potem ob vznožju pobočja med kraji Zamost in Iševnica; ta pobočja so zaraščena z gozdi ter polna povprečnih jarkov, ker obstojijo iz bolj mehkega kamena.

(Nadaljevanje prihodnjč.)

Lastnik Konzorcij „Radikal“. Izdajatelj Okrajni Odbor Radikalne Stranke v Kočevju. Odgovorni urednik F. Erker
Tiskarna Jos. Pavliček, Kočevje.

Kurzi valut.

Zagreb: lire 465, dolari 91.75.
Curih: Zagreb 1.45, Praga 16.47.

Tiskarna J. Pavliček v Kočevju

sprejema vsa v tiskarsko stroko
spadajoča dela ter jih izvršuje
točno, okusno in po solidnih cenah.

Srečno Novo leto
vsem odjemalcem

Nakupovalna zadruga
oddajališče Kočevje.

Butina & Kajfež

trgovina z dež. pridelki na debelo
V KOČEVJU

priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih deželnih pridelkov kakor:

pšenična moka vsake vrste
koruzne in pšen. otrobe
koruzna moka
koruzni zdrob
koruza
oves
sol
itd.

po najnižjih cenah.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavnica: 60,000,000 Din. — Rezerva: 30,000,000 Din.

Podružnice:

Bled, Celje, Cavtat, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana,
— — Maribor, Metković, Prevale, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb. — —

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: Jadranska.

Afilijirani zavodi:

Jadranska banka: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
Frank Sakser State Bank, Cortlandt Street 82, New York City.
Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antefogasta, Punta Arenas, Puerto Natalos, Porvenir.

J. KAJFEŽ

Kočevje, Glavni trg 84
trgovina z mešanim blagom
in deželnimi pridelki

priporoča

vse deželne pridelke in specerijsko blago po najnižjih cenah.

Merkantilna banka Kočevje

Obrestuje hranilne
vloge po

5%

izvršuje VSE v bančno stroko spadajoče TRANZAKCIJE, sprejema VLOGE za tekoči račun in na hranilne knjižice, katere IZPLAČA VSAK ČAS BREZ ODPOVEDI (rentni in invalidni davek na hranilne vloge plača banka iz lastnih sredstev), sprejema VLOGE NA ODPOVED, katere obrestuje po VIŠJIH obrestnih merah, izvršuje NAKAZILA, IZPLAČILA, VNOVČENJA itd., vnovčuje ČEKE, BANČNE NAKAZNICE itd., kupuje valute in devize (posebno dolarje) po najvišjih dnevnih cenah.